

Monimuotoisten perheiden kohtaaminen

Anna Moring

FT, johtava asiantuntija

Monimuotoiset perheet -verkosto

KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI

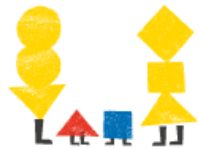
MONIMUOTOISET PERHEET

Perheiden monimuotoisuus

- Noin joka kolmas suomalainen perhe on tavalla tai toisella monimuotoinen.
- Erilaisia perheitä on aina ollut, eri aikakausina hiukan eri tavoin. Viime aikoina yhteiskunta on muuttunut siten, että monimuotoisuus osataan paremmin ottaa huomioon ja siitä puhutaan enemmän.
- Monimuotoisten perheiden osalta haaste on edelleen ongelmalähtöinen perhepuhe → puhutaan perheistä kauniisti.

Monimuotoiset perheet -verkosto

ADOPTIOPERHEET

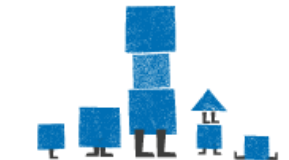
KAHDEN KULTTUURIN PERHEET

SIJAISPERHEET

LAPSIKUOLEMAPERHEET

YHDEN VANHEMMAN PERHEET

UUSPERHEET

LAPSETTOMAT PERHEET

LESKIPERHEET

KAKSOS- JA KOLMOSPERHEET

SATEENKAARIPERHEET

MONIMUOTOISET PERHEET

KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI

KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI

MONIMUOTOISET PERHEET

Tilastoja monimuotoisista perheistä

- Yhden vanhemman perheitä on lapsiperheistä 22 % (jokaista yhden vanhemman perhettä kohden on n. 0,9 etävanhemman perhettä)
- Uusperheitä on kohta 10 %
- Kahden kulttuurin perheitä (vähintään yksi vanhempi on jostakin muualta kuin Suomesta) ja maahanmuuttajaperheitä on 7 %
- Tahatonta lapsettomuutta kohtaa noin 20 % lasta toivovista pareista
- Puolisonsa menettää noin 3000 työikäistä henkilöä vuodessa (ei sis. avoliitot), alaikäisistä lapsista vanhempansa menettää vuosittain vajaa 2000

- Alaikäisen lapsensa menettää noin 1000 perhettä vuosittain, lisäksi kohtukuolemat 200–250kpl
- Adoptioita tehdään Suomessa vuosittain noin 100–150, joista kotimaisia/ulkomailta noin 30/70 %
- Kaksosia syntyy vuosittain noin 700, kolmosia 5–10 perheeseen
- Huostaanotettuna tai sijoitettuna elää tällä hetkellä noin 18 000 suomalaista lasta joko sijaisperheissä, sukulaisten luona, perhekodeissa tai lastensuojelulaitoksissa
- Sateenkaariperheiden määrän laskeminen tilastoista on haastavaa, mutta määrä kasvaa suuresti ja jatkuvasti

Minkälaisia perheitä täällä asuu?
Kenelle palvelut on suunnattu?
Minkälaisia perheitä palveluissa kohdataan?

Miksi hyvä kohtaaminen on tärkeää?

- Herättää luottamusta
- Edistää kulloinkin käsillä olevan asian sujumista
- Antaa mahdollisuuden auttaa tai tukea toista ihmistä
- Lisää molemminpuolista arvostusta

Perheen kannalta

- Perheiden kanssa toimivat ammattilaiset ovat avainasemassa kohtaamassa perheitä näiden alkutaipaleella
 - Työntekijä voi pienillä eleillä tukea vanhempaa, hyväksyä hänet ja antaa hänelle voimavaroja toimia vanhempana.
- Perheiden hyvinvointi lisääntyy, kun heillä on turvallinen ja luottamuksellinen suhde palveluihin

Hyvän kohtaamisen esteet

- Ennakkoluulot ja syrjinnän pelko
 - Ihmiset ovat hyvin tietoisia omasta erilaisuudestaan ja pelkäävät usein syrjintää.
- Asenneongelmat
 - Erilaisuuden kohtaamisen aiheuttama epävarmuus tai pelko.
- Tiedon puute

Hyvän kohtaamisen edellytykset

- Kysyminen ja kuuntelu
 - Avoimet kysymykset
 - Vastausten aktiivinen kuunteleminen
- Tiedosta omat oletukset ja stereotypiat → kohtaa jokainen yksilönä
- Kuule, kuuntele, kiinnitä huomiota, rohkaise ja ymmärrä

Hyvän kohtaamisen edellytykset

- Uskalla ottaa puheeksi hankalatkin asiat
- Perheissä ammattilaisen sana painaa, pienillä asioilla voi olla iso merkitys
- Anna oma ammatillinen tietosi perheen käyttöön – mutta anna perheen olla asiantuntija omassa elämässään

Syrjinnän pelkoon vastaaminen

- Perheet ovat hyvin tietoisia omasta erilaisuudestaan ja pelkäävät usein syrjintää
- Siksi luottamuksen herättäminen on äärimmäisen tärkeää
- Monimuotoiset perheet ovat yleensä kiitollisia asiakkaita – *jos* työntekijä onnistuu pääsemään ensimmäisen kynnyksen yli

Pohdittavaksi

- Millaisia ennakkoluuloja minulla on?
- Miten toimin yllättävissä tilanteissa?
 - Kysymykset ja keskustelut eivät tule kello kaulassa
- Mitä kuulen?
 - Mitä poimin toisten puheesta?

Kuinka kohtaan sateenkaariperheen tai sateenkaarevan lapsen tai nuoren

KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI

MONIMUOTOISET PERHEET

Sateenkaarinuoret ja -perheet

- Hyvin moninainen joukko
 - Seksuaalisuuden monimuotoisuus
 - Sukupuolen monimuotoisuus
 - Perheiden monimuotoisuus
- Käsitteistö ja sanasto elävät ja kehittyvät
- Yhteistä: tieto siitä, että ei sisälly johonkin seksuaalisuuteen tai sukupuoleen liittyvään normiin

Sanasto tutuksi

- Seksuaali-identiteettejä
 - heteroseksuaalisuus
 - homoseksuaalisuus
 - lesbous (nuoriso ei juuri enää käytä)
 - biseksuaalisuus
 - aseksuaalisuus
 - panseksuaalisuus
 - yms.

Sanasto tutuksi

- Sukupuoli-identiteettejä
 - transihmiset
 - Transsukupuoliset – korjaavat sukupuolensa
 - Naisesta mieheksi tai miehestä naiseksi
 - Transvestiitit – elävät hetkittäin toisen sukupuolen roolissa
 - muunsukupuoliset tai sukupuolettomat yms.
 - intersukupuoliset – lääketieteellinen tila
 - cis-sukupuoliset

Olennaista:

Kuuntele, miten toinen itsestään puhuu.

Älä oletta sukupuolta tai seksuaalisuutta.

Sateenkaarevilla lapsilla ja nuorilla

- Enemmän koulukiusaamiskokemuksia
- Enemmän kokemuksia henkisestä ja fyysisestä väkivallasta
- Huonompi keskusteluyhteys vanhempien kanssa
- Enemmän psyykkistä pahoinvointia
- Kohonnut itsetuhoisuus / itsemurhariski

Lähde: Kouluterveyskysely 2017

- Yksi turvallinen aikuinen voi olla pelastava tekijä.

Kiinnostavaa kyllä

Kun lapsuudesta ja nuoruudesta on selvitty ja perustetaan perhe, sateenkaariperheiden lapset puolestaan voivat keskimäärin hiukan paremmin kuin cis-heteroperheissä kasvavat verrokkinsa...

Lähde: Aarnio, K. (2017). *Sateenkaariperheiden lasten ja nuorten hyvinvointi ja kokemukset*. Väestöliiton väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D62/2017.

Vanhemmuuksia

- Sateenkaariperheissä toteutuu erilaisia vanhemmuuden muotoja:
 - Biologinen vanhemmuus
 - Sosiaalinen vanhemmuus
 - Juridinen / oikeudellinen vanhemmuus
 - Psykologinen vanhemmuus
 - Symbolinen vanhemman paikka
- Erilaisille vanhemmuuksille annetaan eri merkityksiä – mutta ei juurikaan samalla tavoin

Tärkeä tietää

- Arjessa toteutuvan vanhemmuuden merkitys
 - Riippumatta juridisesta tai biologisesta statuksesta
 - Tärkeää huomioida ne vanhemmat, jotka lapsen arjessa ovat läsnä
- Sateenkaariperheitä on monenmuotoisia
 - Jos olet kohdannut yhden, et suinkaan ole kohdannut kaikkia
 - **Kysy** niin saat tietää!
 - Kuka kuuluu perheeseen? Miltä arki näyttää?

Käytännön kysymyksiä:

- Ketkä ovat lapsen näkökulmasta tärkeitä ihmisiä?
- Keiden asiakas haluaa saavan tietoja asioistaan?
 - Terveydentilasta, koulusta yms?
- Miten varmistetaan, että ne, joille tietoa halutaan antaa, myös tiedon saavat?
 - Lomakkeet ja tietojärjestelmät saattavat olla haastavia, jos vanhempia enemmän kuin kaksi
- Miten varmistetaan luottamuksellisuus?

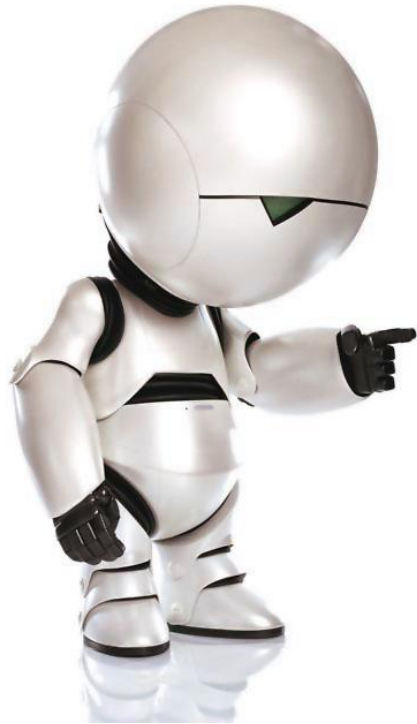

Konkreettisia keinoja

- Edelleen tärkeää: avoimet kysymykset
 - Ja vastausten aktiivinen kuunteleminen
- Luottamuksen herättäminen
- Seta: Sateenkaarisanasto
 - Kun et tiedä, mistä puhutaan
- Dialogisuus
 - Yhteistyössä kohti ratkaisuja

Summa summarum:

DON'T PANIC

ASENNE RATKAISEE!

KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI

MONIMUOTOISET PERHEET

Kaikkien perheiden Suomi

- www.monimuotoisetperheet.fi
- Tietoa perheiden monimuotoisuudesta
- Kootusti eri perhetyypeistä
- Oppaita, tutkimuksia, dataa ja kokemuksia

